

רעיונות מקוריים לדרשות שבועיות לשלוחים

יצא לאור בתאריך:
י"א אדר א תשע"א

פרשה:
כי תשא

כותרת:

הלוויתן לא אשם...

פרוייקט בחסות "משרד השלוחים"

הדברים על אחריות הכותב בלבד

פרשת כי תשא

הלוויתן לא אשם...

בתקופה הזאת בשנה שעברה נהרגה מאמנת של לויתנים על-ידי "לוויתן קטלן" בפארק המים באורלנדו פלורידה מול קהל גדול של צופים. עם אותו לויתן ששמו 'טליקום' נערכים הופעות בפארק המים ואלפי אנשים באים לחזות בתופעה המפליאה הזאת, כיצד חיית המים הענקית הזאת עורכת פעולות וקפיצות בתוך המים לעיני הצופים הנלהבים.

התברר שהלוויתן הזה כבר הרג בעבר שני אנשים, ומומחית ללוויתן אמרה ש"הלוויתן הקטלן הוא חיה מאד אינטליגנטית ורגישה, יכול להיות ש'טליקום' חש במצוקה או שהיה משועמם"...

[אגב, מישהי כתבה פעם שהיא ראתה כיצד מאלפים את הלווייתנים הללו לעשות דברים מעניינים, והיא החליטה לאמץ את השיטות הללו כדי 'לאלף' את בעלה. הבעל שלה היה שוכח תמיד היכן הוא הניח את המפתחות של הרכב והיה רץ ומחפש אותם בכל הבית תוך שהוא רוגז וצועק, ותדיר התפתחו מריבות ביניהם.

בפעם הבאה שזה קרה, היא החליטה לא להתערב בכלל. בדרך כלל היא היתה מצט רפת לחיפוש או שהיתה נותנת לו 'הרצאה' על כך שהוא לא הניח את המפתחות במקום הקבוע. אבל הפעם היא החליטה ללמוד מהמאמנים ולא להתערב כלל. היא לא השמיעה מילה אחת, הוא חיפש ומצא את המפתחות, נרגע, והכל עבר בשלום. היא כל כך התלהבה מהשיטה, עד כדי כך שהיא רצתה לזרוק לו דג לפה... כמו שמתגמלים את הלווייתנים...].

אני לתומי חשבתי שאחרי הריגת המאמנת , כבר יתפטרו מ'טליקום' אחת ולתמיד . אך להפתעתי שמעתי שהנהלת הפארק הודיעה שהם ימשיכו 'להעסיק' אותו כבעבר.

על פי הלכה חיה שהרגה אדם - חייבת מיתה. "כל בהמה וחיה ועוף שהרגו את האדם נסקלין" (רמב"ם נזקי ממון פ"י ה"ג). יש לומר שהסיבה היא בפשטות : הלא החיה הזאת מהווה סכנה לציבור, ולפני שהיא תהרוג חלילה אדם נוסף צריך "לטפל" בה. ובמקרה דן הלא מדובר בלויתן שהרג שלושה אנשים, ולא אדם אחד, הוא ממש "רוצח סדרתי"...

אבל לאמתו של דבר , כאן פני הדברים שונים . הרמב"ם כותב : " שוורים שמשחקין בהם ומלמדין אותם ליגח זה את זה , אפילו הרגו את האדם אינם חייבים מיתה " (נזקי ממון פ"ו ה"ה). מהי הסיבה לכך ? משום שהמאמנים משגעים את השוורים ומרעיבים אותם כדי שישתוללו ויהרגו אחד את השני כדי שתהיה "הופעה" טובה. הדבר היה מקובל מאד בתקופת הרומאים וכו'. אם כן במקרה כזה השור אינו אשם ואסור להרוג אותו.

מכל זה מובן שגם במקרה של הלויתן הקטלני הוא לא אשם , שהרי כדי לאמן אותו משגעים אותו כדי שיעשה כל מיני הופעות של אקרובטיקה וכדו', ולשם כך מרגיזים אותו, וממילא אין זה פלא שדבר ים כאלו יכולים להתרחש ואין זו אשמתו . ואם-כן ייתכן שהמאמנת צדקה בדבריה שמדובר בחיה מאד רגישה...

בנוסף לכך, כעת התעוררו האגודות של "צער בעלי חיים" Peta, והם טוענים שמה שמעוללים לחיות הללו הוא פשע . טענתם היא שמקומם של החיות הללו הוא באוקיינוס ולא בבריכות , ולפיכך יש להפסיק את העינוי הזה ולהניח להם לחיות במנוחה במקומם הטבעי . ייתכן - כך הם טוענים - שזוהי הסיבה שהלויתן הורג אנשים שכן הוא אינו נמצא במקומו הטבעי, כלומר "המקום גורם". ולכן כעת מוכרחים 'לשחרר' את מר 'טליקום' ולהניחו בטבע ביחד עם שאר חבריו הכלואים במאסר בבריכות בפלורידה.

לעומתם טוענת הנהלת הפארק שאחרי שהלויתן חי בבריכה כבר ארבעים שנה , אם נשליך אותו לפתע לאוקיינוס הוא ימות , היות שהוא לא רגיל לתנאי ים שם. על כך משיבים בחזרה 'מגיני-החיות' שאמנם אם ישליכוהו לאוקיינוס בפתאומיות ללא הכנות הוא אכן ימות , אבל אם יעשו זאת לאט לאט במינון הנכון בהדרגה פסיכולוגים מומחים בהבנת נפש הלויתן ועם תרפיה נכונה - יצליחו לבסוף להרגילו בחזרה לחיי הים הגדול.

כל זה מביא אותנו לפרשת השבוע.

אנו קוראים בפרשתנו על חטא העגל. משה נמצא למעלה בהר סיני, הוא כבר עמד לרדת בחזרה לעם אחרי ארבעים יום, ושם הוא שומע מהקב"ה בעצמו את החדשות הנוראות: "לך רד כי שחת עמך... סרו מהר מן הדרך... עשו להם עגל מסכה... ויאמרו אלה אלקיך ישראל" (שמות לב, ז-ח). כל זה אירע ארבעים יום בלבד אחרי ההתגלות של הקב"ה בהר סיני שבו כל אחד ואחת שמעו מפי הגבורה "אנכי ה' אלקיך לא יהיה לך אלקים אחרים על פני".

משה רבינו, אוהב ישראל הגדול, הסנגור הטוב ביותר שקם אי-פעם לעם היהודי, מיד פתח בתפילה ובדברי סנגוריה על עם ישראל, וכאן זו הפעם הראשונה שהתורה מגלה לנו מה הוא בדיוק אמר: "ויחל משה... ויאמר למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים" (שמות לב, יא).

שואל המדרש רבה (כי תשא, מג, ז): "מה ראה להזכיר כאן יציאת מצרים" - מה פתאום משה מזכיר את העובדה שה' הוציא אותם ממצרים, מה זה נוגע לפה, הרי לכאורה אין לזה שום קשר לנושא המדובר כאן? "אלא אמר משה רבון העולם מהיכן הוצאת אותם, לא ממצרים שהיו כולם עובדי טלאים!?"

משה טוען כלפי הקב"ה, אתה בחרת להוריד את עם ישראל לגלות דוקא לארץ מצרים ששם היה המרכז של עובדי אלילים, והשארת אותם שם במשך 210 שנים, ועכשיו אתה מתפלא על כך שהם עשו עגל.

ממשיך המדרש ואומר: "כך אמר משה רבון העולם הנחת כל העולם ולא שעבדת את בניך אלא במצרים שהיו עובדין טלאים, ולמדו מהם בניך ואף הם עשו העגל, לפיכך אמר 'אשר הוצאת מארץ מצרים' דע מהיכן הוצאת אותם".

לימוד הזכות הראשון של משה רבינו על עם ישראל, עוד לפני שהוא הספיק לראות בעיניו את העגל עצמו ועוד לפני הטענה שהשמיע "למה יאמרו מצרים לאמר 'שזה יהיה חילול ה' גדול אם הוא יעניש את בני ישראל - היתה טענתו הראשונה ש"המקום גורם".

המדרש הזה למעשה נותן לנו תשובה הולמת על השאלה שכל הדורות מתחבטים בה: הייתכן שדור שחוה את קריעת ים סוף ועמדו רגליו בהר סיני - הלכו ועשו את העגל?! מהמדרש הזה ניתן ללמוד עד כמה האדם תלוי בגורמי הסביבה, במקומו, בסביבתו ובשכניו וכו'.

כפי שהלוויתן זקוק למקומו הטבעי, ואם הוא לא נמצא שם הוא מאבד את שיווי המשקל שלו, כך גם יהודי צריך להיות במקום הטבעי שלו , בסביבה יהודית, וכך גם אם הוא לא יזכור בעצמו מתי חל חג הפורים או חג אחר - מישהו כבר יזכיר לו.

אבל כשאדם מתגורר בסביבה זרה שאין בה יהודים , או אז הוא עשוי לשכוח מיהו ומהו . ולכן יהודים משתדלים תמיד להתגורר בסביבה יהודית הולמת.

כשאתה מצוי בסביבה הטבעית שלך, שם אתה הכי בטוח, וגם אינך עשוי להזיק לאף אחד.

פרוייקט בחסות "משרד השלוחים"

הדברים על אחריות הכותב בלבד